

K úmrtí doc. RNDr. Stanislava Řeháka, CSc.

Docent Stanislav Řehák zemřel dne 12. září 2006 v Brně po dlouhé a těžké nemoci ve věku padesáti sedmi let. Narodil se 4. června 1949 v Kroměříži v učitelské rodině, pedagogoy bylo několik generací jeho předků. V Kroměříži také získal základní vzdělání a absolvoval gymnázium. V roce 1967 zahájil studium zeměpisu a biologie na přírodovědecké fakultě tehdejší Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně. Na univerzitě patřil mezi nejlepší studenty, vynikal v obou studovaných předmětech, zájem o zeměpis ale nakonec převážil. Bylo to dáno mimo jiné i vlivem známého brněnského sociálního geografa docenta Otokara Šlumpy (1929–1973), specialisty na problematiku geografie dopravy. Nepřekvapuje proto, že tématu dopravy se Stanislav Řehák věnoval i ve své diplomové práci (*Dopravní vybavenost sídel v Jihomoravském kraji*, Brno 1972).

Po ukončení vysokoškolského studia krátce pokračoval v rodinné tradici – působil jako středoškolský profesor biologie a zeměpisu na gymnáziu v Kroměříži (1972–1973). Po úmrtí doc. Šlumpy nastoupil na jednorozční studijní pobyt na katedru geografie UJEP v Brně s příslibem získání místa asistenta zaměřeného na sociální a ekonomickou geografii. V konkurzu však byl upřednostněn uchazeč s kádrovým profilem odpovídajícím lépe představám normalizačního vedení fakulty. Koncem roku 1974 ještě obhájil na mateřské fakultě rigorózní práci na téma „*Příspěvek k dopravně geografické analýze sídel Jihomoravského kraje*“, ve které rozvinul téma práce diplomové.

Po ukončení studijního pobytu se Stanislav Řehák úspěšně ucházel o vědeckou aspiranturu na Geografickém ústavu Československé akademie věd, ve kterém působil od roku 1974 až do jeho zrušení v roce 1993. V Geografickém ústavu se zaměřil na výzkum problematiky socioekonomického potenciálu území a geografické regionalizace, v obou případech ve spojení s dopravou. Získané poznatky zobecnil a shrnul do disertační práce „*Prostorová struktura obslužného systému hromadné osobní dopravy*“, kterou obhájil v roce 1979. Patřil do málo početné skupiny geografů, která vedle studia teoretických otázek kladla důraz také na praktické výstupy. Za jeho nejvýznamnější vědecké dílo v ČSAV lze považovat sociálněgeografickou regionalizaci území tehdejší České socialistické republiky založenou na analýze dojížděky obyvatelstva za prací a za službami (společně s dr. Maryášem, *Regionální působnost středisek osídlení*, 1987). Vysoce lze ocenit i jeho podíl na vytváření map pomocí ve své době moderního automatizovaného kartografického zařízení DIGIKART. Byl spoluautorem projektů Atlasu ze sčítání lidu ČSR (1983) a Atlasu obyvatelstva ČSSR (1987), v obou atlasech byl též redaktorem oddílů a autorem map. Autorsky se podílel rovněž na tvorbě map Atlasu životního prostředí a zdraví obyvatelstva ČSFR (1992).

Během svého působení v Geografickém ústavu navázal řadu pracovních i osobních kontaktů s kolegy na geografických pracovištích sousedních zemí – v Polsku, Maďarsku a NDR, odpovídal také za spolupráci s akademickými geografickými ústavu v Bulharsku a

Rumunsku. Ve velmi úzkém pracovním kontaktu byl i s geografy francouzskými, ve Francii také realizoval svůj nejdelší vědecký pobyt (Equipe P.A.R.I.S., Centre national de la recherche scientifique, 1992–1993). Dále organizoval řadu mezinárodních geografických seminářů a konferencí, aktivně působil i v Československé geografické společnosti, kde mj. vykonával po jedno volební období funkci vědeckého tajemníka. V 80. letech a počátkem 90. let externě přednášel na Přírodovědecké fakultě UJEP (později Masarykovy univerzity) v Brně.

Po zrušení Geografického ústavu AV ČR v roce 1993 přechází Stanislav Řehák na katedru geografie Přírodovědecké fakulty MU. V roce 1995 se habilitoval prací „*Hromadná osobní doprava ve výzkumu prostorové struktury státu*“ a jako docent regionální geografie se postupně stal jednou z nejvýraznějších osobností soudobé moravské geografie. Ve výzkumné činnosti se začal hlouběji zabývat modely prostorových interakcí, dalším směrem jeho zájmu se stala problematika dopadů rozdělení společného státu Čechů a Slováků na obyvatelstvo v příhraničních oblastech. Od roku 1995 řídil projekt Grantové agentury ČR „*Aktuální změny prostorových interakcí na moravsko-slovenském pomezí*“, později byl spoluřešitelem dalšího projektu GAČR (*Postavení pohraničí v regionálním rozvoji ČR se zřetelem k zapojení ČR do evropských struktur*) a také projektu Ministerstva zahraničí ČR (*Role pohraničí ČR a význam hospodářské a politické spolupráce se sousedními zeměmi pro integraci ČR do EU*). Získané poznatky byly shrnuty ve společné publikaci více autorů „*České pohraničí, bariéra nebo prostor zprostředkování*“, jež vyšla v roce 2004 v nakladatelství Academia (doc. Řehák byl spoluautorem pěti kapitol).

Počátkem devadesátých let se doc. Řehák začal více věnovat problematice územní reformy v ČR. S ohledem na její budoucí členství v Evropské unii navrhoval zřízení devíti krajů, tj. variantu, jejíž přijetí by předešlo nynějším zbytečným sporům mezi kraji spojeným s financováním regionů soudržnosti NUTS II. Doc. Řehák se též významně podílel na vypracování návrhu Masarykovy univerzity pro Ministerstvo vnitra ČR týkajícího se vytvoření soustavy obcí s rozšířenou působností a vymezení jejich správních územních obvodů. V souvislosti s administrativní reformou publikoval řadu kritických článků nejen u nás, ale i v zahraničí. Zvláštní pozornost věnoval i postavení Moravy a Slezska v rámci České republiky.

Bibliografie doc. Řeháka zahrnuje přes 350 titulů. Vedle vědecko-výzkumné činnosti je nutno vyzvednout i jeho pedagogickou práci. Kromě základních kurzů ze sociální geografie a z geografie dopravy se zaměřoval na regionální geografii Evropy (zejména Ruska a Francie), geopolitické problémy Střední Evropy, studium prostorových interakcí a deformací prostoru. Byl oblíbeným a respektovaným pedagogem, studenti si ho vážili nejen pro jeho zaujetí, odborné schopnosti a až encyklopedické znalosti, ale také pro konzistentní občanské postoje a vysoký morální kredit. Byl vždy přístupný k diskusi nad odbornými problémy a vždy ochotný věnovat studentům i svůj volný čas, což se odráželo i v počtu vedených bakalářských, diplomových a disertačních prací.

V doc. Řehákovi jsme ztratili zaníceného vědce, pracovitého a činorodého kolegu i inspirativního učitele. Pro autory tohoto příspěvku ale bude vzpomínka na něj vždy především vzpomínkou na laskavého, slušného a dobrého člověka.

Václav Toušek, spolužák a dlouholetý spolupracovník

Miloš Fňukal, žák

Výběrová bibliografie:

ŘEHÁK, S. (1975): Terminální autobusové spoje v sídlech a dopravně geografická klasifikace sídel Jihomoravského kraje. Scripta Fac. Sci. Nat. UJEP Brunensis, Geographia 1, č. 5, UJEP Brno, Brno, s. 15–22.

ŘEHÁK, S. (1978): Střediska a místní střediska v Jihomoravském kraji v souvislosti s hromadnou osobní dopravou. Folia Přírodověd. fakulty UJEP v Brně, Geographia, 19, č. 4, UJEP Brno, Brno, s. 65–67.

ŘEHÁK, S. (1980): Dvojitý přístup k prognózování v geografii dopravy. Zprávy GGÚ ČSAV, 17, č. 1, GGÚ ČSAV, Brno, s. 46–47.

ŘEHÁK, S., ZAPLETALOVÁ, J. (1981): Dálnice a krajina. Životné prostredie, 15, č. 5, Bratislava, s. 239–242.

ŘEHÁK, S. (1982): K problematice dopravy a sídelních systémů. Zprávy GGÚ ČSAV, 19, č. 1, GGÚ ČSAV, Brno, s. 9–10.

ŘEHÁK, S. (1982): Geografická struktura dopravy a dopravní střediskovost v ČSR. Zprávy GGÚ ČSAV, 19, č. 1, GGÚ ČSAV, Brno, s. 25–29.

ŘEHÁK, S. (1983): Několik poznámek k teoretickým základům geografie. Zprávy GGÚ ČSAV, 20, č. 3, GGÚ ČSAV, Brno, s. 53–60.

ŘEHÁK, S. (1985): Niektóre właściwości współczesnych regionów dojazdów do pracy. In: Zeszyty Zakładu Geografii Osadnictwa i Ludności 1, IGiPZ PAN, Warszawa, s. 40–46.

ŘEHÁK, S. (1987): Dojíždka do zaměstnání. In: Atlas obyvatelstva ČSSR, GGÚ ČSAV-FSÚ, Brno, Praha, mapový list III.1.: mapa 1 : 750 000, text a tři doplňkové mapy.

MARYÁŠ, J., ŘEHÁK, S. (1987): Regionální působnost středisek osídlení. In: Atlas obyvatelstva ČSSR, GGÚ ČSAV-FSÚ, Brno, Praha, mapový list III.4: mapa 1 : 750 000, text a dvě doplňkové mapy.

MARYÁŠ, J., ŘEHÁK, S. (1987): Soupis sociálně geografických regionů ČSSR. Zprávy GGÚ ČSAV, 24, č. 2, GGÚ ČSAV, Brno, s. 43–58.

RICHTER, R., ŘEHÁK, S. (1987): Automatizace ve tvorbě map dojíždky do zaměstnání. Sborník ČSGS, 92, č. 2, Praha, s. 81–88.

MARYÁŠ, J., ŘEHÁK, S., TOUŠEK, V., VYSTOUPIL, J. (1987): Atlas obyvatelstva ČSSR. In: Gardavský, V., Kříž, V. (eds.): Kulturní krajiny v průmyslových oblastech, sv. II (sborník referátů k XVII. sjezdu ČSGS), ČSGS a GGÚ ČSAV, Brno, s. 229–235.

TOUŠEK, V., ŘEHÁK, S., VYSTOUPIL, J. (1987): Nutzung ökonomisch-geographischer Forschungsergebnisse in der Territorialplanung der CSSR. In: Wissenschaftliche Mitteilungen 21. Institut für Geographie und Geoökologie der Akademie der Wissenschaften der DDR, Leipzig, s. 49–55.

ŘEHÁK, S. (1988): Dojíždka v ČSSR na úrovni dojíždkových regionů i v mezistřediskovém pojetí. Sborník ČSGS, 93, č. 3, 169–182.

ŘEHÁK, S. (1988): Integrace na českomoravském pomezí. In: Sborník prací 16, GGÚ ČSAV, Brno, s. 209–219.

ŘEHÁK, S. (1988): Dojíždka do zaměstnání v ČSSR. In: Sborník prací 19, GGÚ ČSAV, Brno, s. 83–95.

ŘEHÁK, S., TOUŠEK, V., VYSTOUPIL, J. (1988): The human geographical aspects of the regional planning. In: Sborník prací 15, GGÚ ČSAV, Brno, s. 91–101.

ERDÖSI, I., TAEGER, G., ŘEHÁK, S. (1988): Bedeutung und Entwicklung des Verkehrsnetzes und des Personenverkehrs in Vergleich der drei Ländern. In: Ergebnisse der regional differenzierten Urbanisierung in Sozialistischen Ländern, Wissenschaftliche Mitteilungen 25, Institut für Geographie und Geoökologie der Akademie der Wissenschaften der DDR, Leipzig, s. 119–128.

ŘEHÁK, S. a kol. (1990): Analýzy a syntézy v socioekonomické geografii a jejich využitelnost v oblastně plánovací práci (na příkladu Jihomoravského kraje). Zprávy GGÚ ČSAV, 27, č. 1, GGÚ ČSAV, Brno, s. 5–19.

ŘEHÁK, S., BIČAN, J. (1991): Sčítání lidu 1991 a nová zjištění na Moravě a ve Slezsku. Terč, č. 4–5, Sociálně ekonomický ústav ČSAV, Ústí nad Labem, s. 83–95.

ŘEHÁK, S. (1992): O vnitřním členění České republiky. Sborník ČGS, 97, č. 2, Praha, s. 109–110.

ŘEHÁK, S. (1992): Sídelně dopravní model ČSFR a jeho územní souvislosti. Geografický časopis, 44, č. 1, Bratislava, s. 59–72.

ŘEHÁK, S., TOUŠEK, V., DANĚK, P., PODOLÁK, P. (1992): Sídelní typy. In: Atlas životního prostředí a zdraví obyvatelstva ČSFR. GGÚ ČSAV – Federální výbor pro životní prostředí, Brno – Praha, mapový list A.3.: mapa 1 : 1 000 000, text a dvě doplňkové mapy.

ŘEHÁK, S., BOURSIER-MOUGENOT, I. (1992): Úvaha o reorganizaci dopravních sítí v centru Evropy. Geografické rozhledy, č. 1, rok 1992/1993, Praha, s. 8–9.

ŘEHÁK, S. (1993): Může mít Morava "evropskou" budoucnost? Sborník ČGS, 98, č. 3, ČGS, Praha, s. 192–194.

ŘEHÁK, S., REY, V. (1994): Prémices géographiques de la grande privatisation en 1992. In: Rey, V. (ed.): Transition-fragmentation-recomposition, la Tchéco-Slovaquie. ENS Editions, Fonteney-aux-Roses-St.Cloud, s. 61–75.

ŘEHÁK, S. (1995): Problémy s Českem nebo s Moravou? Geografické rozhledy 1995–1996, č. 2, Praha, s. 29–30.

ŘEHÁK, S., VAŠKOVÁ, L. (1995): Hungary and its linguistic structure between 1880 and 1910. Scripta Fac. Sci. Nat. Univ. Masaryk. Brun., vol 25, Geography, Brno, s. 93–106.

MARYÁŠ, J., ŘEHÁK, S., VYSTOUPIL, J., MLÁDEK, J. (1995): Ekonomická geografie I, Vysokoškolská skripta, Vydavatelství Masarykovy univerzity, Brno, 138 s.

CATTAN, N., GRASLAND, C., ŘEHÁK, S. (1996): Migration Flows between the Czech and Slovak Republics – Which Form of Transition? In: Carter, F.W., Jordan, P., Rey, V. (eds.): Central Europe after the Fall of the Iron Curtain, Geopolitical Perspectives, Spatial Patterns and Trends. Peter Lang, Frankfurt am Main, s. 319–336.

ŘEHÁK, S. (1997): Aktuální problémy České republiky – 6. díl: Doprava. Scholaforum, Ostrava, 24 s.

ŘEHÁK, S. (1997): Les effets locaux et régionaux des autoroutes en République tchèque. In: Varlet, J. (ed.): Autoroutes, économie et territoires. Actes du colloque de Clermont-Ferrand, mai 1995, Université Blaise Pascal, Clermont-Ferrand, s. 317–325.

GRÉGR, P., ŘEHÁK, S. (1997): Doprava v České republice – transformace a její nepřímé důsledky. Životné prostredie, roč. 31, č. 1, Bratislava, s. 8–12.

ŘEHÁK, S. (1998): Kontakty se Slovenskem na moravsko-slovenském pomezí: role vzdálenosti hranic. In: Borecký, D., Hofmann, E. (eds.): Geografie X, Katedra geografie Pedagogické fakulty MU v Brně, Brno, s. 122–127.

ŘEHÁK, S. (1998): The Moravian-Slovak borderlands: some new features following the division of Czechoslovakia. Moravian Geographical Reports, vol. 6, no. 1, Ústav geoniky AV ČR, Brno, s. 14–17.

ŘEHÁK, S. (1998): Kolik má být krajů. Ekonom, č. 33, Praha, s. 24.

ŘEHÁK, S. (1998): Naše územněsprávní uspořádání může mít od počátku evropskou úroveň. Slovo, 25. 9. 1998, Praha, s. 10.

ŘEHÁK, S., TIETZE, W. (1998): Prinzipielle und theoretische Erwägungen – Streckennetzgestaltung am Beispiel von Böhmen und Mähren. In: Tietze, W. (ed.): Transrapid-Verkehr in Europa, eine Vision für das 21. Jahrhundert (Geokolleg 11), Gebr. Borntraeger, Berlin, Stuttgart, s. 103–107.

ŘEHÁK, S. (1999): Doprava. Kartometrická analýza dopravní propustnosti státní hranice. In: Jeřábek, M. (ed.): Geografická analýza pohraničí České republiky. Sociologický ústav AV ČR, Ústí nad Labem, s. 128–131.

ŘEHÁK, S. (1999): Reflexe hranice ČR/SR obyvatelstvem moravské strany pomezí. Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis, roč. XXXII, Přírodní vedy, Folia Geographica 3, Prešov, s. 81–90.

ŘEHÁK, S. (1999): Malé kraje nebudou schopny komunikovat s Evropskou unií. Slovo, 5. 11. 1999, Praha, s. 10.

ŘEHÁK, S. (2000): Do jaké Evropy přicházíme se svými kraji? Geografie–Sborník ČGS, 105, č. 3, s. 288–294.

ŘEHÁK, S. (2001): Nové kraje České republiky v kritickém mezinárodním srovnání In: IV. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. MU v Brně, Ekonomicko-správní fakulta, Brno, s. 97–106.

KVĚT, R., ŘEHÁK, S. (2002): Eine neue Stellungnahme zum Gross-Germanien des Ptolemäus. Regensburger Beiträge zur Regionalgeographie und Raumplanung, Band 8, Institut für Geographie an der Universität Regensburg, Regensburg, s. 41–56.

VITURKA, M., ŘEHÁK, S., VANČURA, M. (2004): Regionální geografie Evropy a ČR. Masarykova univerzita v Brně, Brno, 137 s.

ŘEHÁK, S. (2004): Postavení pohraničí v integračních procesech. In: Jeřábek, M., Dokoupil, J., Havlíček, T. a kol.: České pohraničí, bariéra nebo prostor zprostředkování? Academia, Praha, s. 87–91.

ŘEHÁK, S. (2004): Nástroje a opatření k podpoře pohraničí. In: Jeřábek, M., Dokoupil, J., Havlíček, T. a kol.: České pohraničí, bariéra nebo prostor zprostředkování? Academia, Praha, s. 203–208.

ŘEHÁK, S. (2004): Česko? Chaos a skepse... Geografie–Sborník ČGS, 109, č. 4, Praha, s. 328–331.

ŘEHÁK, S. (2004): Le découpage régional tchèque en question. In: Rey, V., Coudroy de Lille, L., Boulineau, E. (eds.): L'élargissement de l'Union Européenne: réformes territoriales en Europe Centrale et Orientale, l'Harmattan, Paris, s. 183–193.